

ב) קדשים שנפסלו בהסח הדעת – האם טעונים עיבור צורה (= לינת לילה) עובר לשריפתם שהרי יתכן שלא נטמאו ואי אפשר לשרפם, או שמא הסח הדעת פסול הגוף הוא ואין צריך עיבור צורה [מלבד לתנא דבי רבה בר אבוה שאמר אפילו פיגול טעון עיבור צורה].

מפירוש התוס' משמע שקדשים שנפסלו בדם ובבעלים וזרקם למקום שאינו שמור כדי שתעובר צורתם, שוב נפסלו בהסח הדעת לריש לקיש ומותר לשרפם.

ג) לדעת רבי יהושע שסובר 'אם אין בשר – אין דם', בשר הקרבן שנפסל בהסח הדעת וזרק את הדם על המזבח [שלא כפי הדין שלכתחילה] – האם הורצה אם לאו; אם הוא פסול טומאה – הורצה שהרי הציץ מרצה על הטומאה. ואם פסול הגוף הוא – לא הורצה, שאין הציץ מרצה על פסול זה.

א. הלכה כרבי יוחנן שהסח הדעת פסול טומאה הוא (עפ"י מאירי). וברדב"ז (תרומות יא, כג) נראה שנקט פסול הגוף הוא. וצ"ב. והצל"ח כתב שהרמב"ם לא הכריע בדבר.

ב. יש אומרים שאין שייך פסול 'הסח הדעת' בדבר שאינו בידו של אדם לשמרו כגון שאבד ממנו (עפ"י רבנו אלחנן בתוס' חגיגה כא; צל"ח. בדומה לכך י"א שבכל מקום שאין חיוב שמירה, אין שייך פסול 'הסח הדעת', כגון בתרומה תלויה – ע' קובץ ענינים וטוב ראייה; בית יצחק או"ח קג, ו; אחיעזר ח"ב מ, ה, ו). יש אומרים שכל זה לא אמור אלא בנוגע ל'פסול הגוף', אבל 'פסול טומאה' קיים בכל אופן (עפ"י אחיעזר ח"ב א, ו). ויש חולקים (חזו"א טהרות י, ו). וע"ע בית ישי כד).

ג. כתבו אחרונים שאין פסול 'הסח הדעת' אמור במקום שהאדם נזהר בשמירתו אלא מחמת סיבה לא צפויה וכדו' נולד חשש טומאה (ע' בשו"ת אחיעזר ח"ב א, ז וה"ד פו. וצ"ע ברמב"ן ריש חולין).

ד. י"א שרבי יוחנן הסח הדעת פסולו מדרבנן, משום מעלה בתרומה ובקדשים. ואילו לריש לקיש הוא פסול הגוף דאורייתא. ודוקא בתרומה וקדשים עצמם אבל בכלים ובאדם אינו אלא משום מעלה, מחשש טומאה (חזון איש טהרות י, ו; או"ח קכט, לדף כא). ובשו"ת אחיעזר (ח"ב מ, ה) נקט שגם לרבי יוחנן הוא פסול דאורייתא (וע' גם בירושלמי המובא ביפה עינים). מאידך בספר פני יהושע כתב שאפילו לריש לקיש אינו אלא פסול דרבנן, משום מעלה.

דפים לד – לה

סד. אלו מעלות המיוחדות לתרומה ולקדשים מוזכרות בסוגיא?

מעלה עשו בקדשים שאין זריעה מועילה להקדש. לפיכך מי החג שנטמאו וכבר נתקדשו – אין השקתם מועילה להם לטהרם. לדברי רב יוסף, שלא כרב דימי, דוקא כשנתקדשו בכלי שרת, אבל נתקדשו בקדושת פה בלבד – מועילה הזריעה. נטמאו והשיקם ואחר כך הקדישם – טהורים לדברי הכל. יש מדייקים מרש"י (ד"ה אף) שלפי המסקנא אף בקדושת פה אין מועילה זריעה (עפ"י מנחת חינוך שכ, ב).

כמו כן – לפירוש רבי ירמיה (דלא כרבא ורב ששת) – אין זריעה לתרומה; שאם שתל שתיילי תרומה שנטמאו – אסורים באכילה הגם שטהרו מלטמא, כאמור לעיל.

א. התוס' (ור"ש פרה ט, ג) כתבו שאין השקה מועילה להקדש דבר תורה (ונתן – משמע שדינם כתלושים לענין קבלת טומאה, אעפ"י שנתונים בכלי בתוך המעיין). ובתרומה – מעלה היא מדרבנן שאין זריעה מועילה. ומפשט דברי רש"י ור"ח משמע שאף בהקדש מעלה זו מדרבנן. וכן כתב הרמב"ם (איסור"מ ו, ח) לענין זרעים טמאים שזרעם. ויש אומרים שאם נטמאו לאחר שהוקדשו, הואיל ונראו מתחילה ונדחו – נדחים לעולם

מהתורה. ורק אם מתחילת הקדשם כבר היו טמאים אין כאן פסול 'דיחוי' שהרי דחוי מעיקרא אינו דחוי, רק פסולים משום מעלה (עפ"י צ"ח בדעת הרמב"ם ו.ו. ובספר אבן האול נקט שאין כאן תורת דיחוי הואיל ובידו לתקן [ויש מקום לצדד שהואיל ומדרבנן אין מועילה הוריעה, שוב אין כאן 'בידו']. ובחזו"א (קכד) צדד לומר שאין כאן דיחוי הואיל ובדיעבד בכל אופן כשרים שטומאה דחוייה בציבור, אלא שהעיר מלשון הרמב"ם].

ב. יש אומרים שאין הדברים הללו אמורים אלא לפי מה שאנו נוקטים 'טומאה דחוייה בציבור' ויש לחזור אחר טהרה כשאפשר, אבל לדעת האומרים 'הותרה' – אין צריך להביא מים אחרים לניסוך (עפ"י חזו"א קכד). ועוד כתב שלדעת הסוברים שכשיש ציץ אין צריך לחזור אחר טהרה, מדובר כשנשבר הציץ). ויש אומרים שניסוך המים אינו דוחה את הטומאה, מפני שהלכה למשה מסיני הוא [למ"ד] ואינו כתוב בפרשה (עפ"י מעיל שמואל).

ג. דוקא לאחור שנפסלו המים אין מועילה להם זריעה להכשירם, אבל קודם שנפסלו – מועילה אף בהקדש, ולכך היה מועיל שיקוע הכיור בלילה שלא ייפסלו המים בלינה (עפ"י תוס' זבחים כא. ד"ה כיור).

אף על פי שענבים שנטמאו אפשר לטהר את המשקה היוצא מהם (לדעת רבי יוחנן), ויוכשר המשקה אף לנסכים [אם ידרכתם פחות פחות מכביצה. או אם נגעו בשני-לטומאה, אפשר לדורכם אף ביותר מכביצה] – בענבים של תרומה עשו מעלה שלא תועיל דריכתם לטהר את המשקה.

הרמב"ם כתב שמועילה דריכה לתרומה לטהר. יש אומרים שהיתה לו גרסה אחרת בגמרא, ויש מפרשים שרבי יוחנן דיבר בקודש ממש ודלא כדיחוי רב יוסף, אבל בתרומה – מועילה דריכתם לטהר [וכן הניחו בפשטות לעיל לג: שהקשו גבי תרומת תותין וענבים הלא יש בה היתר אכילה בדריכה פחות מכביצה. וע' כתבי קה"י פסחים פו].

מעלה עשו במי חטאת שתהא חיותן בכלי, כלומר באותו כלי שהוא מקדש בו מי חטאת באפר, צריך למלאותו מן המעין ולא ימלא בכלי אחר ויערה לתוך זה (רש"י). התוס' פרשו בענין אחר, ולשיטתם אם עירה מכלי לכלי כשר – אם נטלם מתחילה לשם מי חטאת (ר"ש פרה ט, ג; תוס' רבנו פרץ. וע' גם ברמב"ם הל' פרה י, א).

טמא שטבל והעריב שמשו – אוכל בתרומה ולא בקדשים. מעלה עשו בקדשים (וזהו מעלה מדאורייתא. רש"י. ו"א בדעת תנאים שאיסור טבול יום בקדשים – מדרבנן. עפ"י 'ארעא דרבנן' ט, רפב).

עצים ולבונה של קודש מקבלים טומאה, ואף על פי שאינם 'אוכל' – מעלה מיוחדת היא בקודש. במקום אחר משמע שהוא דין תורה (חולין לו ותוס' שם ולעיל יט. זבחים לד. ומנחות כא. וע"ע תוס' חגיגה כג: ד"ה והא; רמב"ם פסחה"מ יח, יב וכס"מ שם הכ"ד; השגות הראב"ד טו"א י, יז). ואין הדבר מוסכם (ערש"י כאן ובזבחים מו: ובמנחות כא; חדושי הרמב"ן; רמב"ם איסו"מ ו, ח ונו"כ; מאירי כ. וע"ע בחדושי הגר"ה ואבי עזרי' הל' פסולי המוקדשין יח, כד; זבח תודה זבחים מה: חדושי הנצי"ב זבחים מג; חזון איש זבחים טו, ו).

דף לה

רצט

סה. א. באלו מינים יוצא אדם ידי חובת אכילת מצה?
ב. האם אורז ודוחן מחמיצים?

א-ב. שנינו: יוצא אדם ידי חובתו בחטים בשעורים בכוסמים בשיפון ובשכולת שועל – כל אלו מיני דגן הם ובאים לידי חימוץ. דברים שאינם באים לידי חימוץ אין אדם יוצא בהם ידי חובתו (לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות. תנא דבי רבי ישמעאל ותנא דבי רבי אליעזר בן יעקב). לפיכך אין יוצאים באורז ובדוחן שאינם באים לידי חימוץ אלא לידי סרחון, ודלא כרבי יוחנן בן נורי שאמר אורז מין דגן הוא וחייבים על חימוצם כרת [וחימוצם מקדים לבוא. ומצינו שהיו מהעם שנהגו כדבריו והפרישו חלה מאורז (ע' להלן ג-נא ובתוס'), אבל להלכה אין מי שחש לשיטה זו כדלהלן קיד:]. וכן סובר רבי יוחנן בן נורי קְרָמִית מין דגן היא וחייבת בחלה [שבדקוה ומצאוה ששהיא באה לידי מצה וחמץ. ירושלמי ריש חלה]. (רש"י: קרמית – 'קצח', עגול כעין דוחן ושחור. לשון אחרת: 'זון', עשב בר הצומח בשדות הדגן. עפ"י אוצר לעזי רש"י. וע' צ"ח). וחכמים חולקים [שבדקוה ולא מצאוה שהיא באה לידי מצה וחמץ. ירושלמי שם].

א. הר"ן (כאן ולהלן ט) ועוד ראשונים נקטו שחמשת המינים מצטרפים לכזית לצאת בהם ידי חובת מצה. ויש מי שכתב לפקפק בדבר (ע' מנחת חינוך י, ד).

ב. יש שכתבו שלרבי יוחנן בן נורי אין בדוחן חימוץ גמור אלא באורז בלבד. גם יתכן שאינו יוצא בדוחן ידי חובת מצה (עפ"י צ"ח; מנחת חינוך י, ז).

ג. כאמור אין הלכה כרבי יוחנן בן נורי, לפיכך מותר לעשות תבשיל ומיני מאפה מאורז ודוחן שאינם באים לידי חימוץ. ואפילו לש קמח אורז ברותחים וכסהו בבגדים עד שנתפח כמו בצק שהחמץ – מותר באכילה שאין זה חימוץ (עפ"י רמב"ם חמץ ה, א; רא"ש; שו"ת הריב"ש תכ ועוד). ומכל מקום צריך לנקותו יפה יפה מפני שיש בו גרעינים שלא קולפו שכשמתבשלים נראים כגרעיני חטה (עפ"י ריטב"א ומאירי).

'ואנן בני אשכנזים נוהגים להחמיר חומרא גדולה' (קרבן נתנאל. ומקור הדבר בהגהות סמ"ק, ע' במדרכי ושלטי הגבורים וטו"ח תנג). ואף לפי מנהג בני אשכנז, מותר להשהות מיני קטניות בבית. וכן מותרים בהנאה (עפ"י תרומת הדשן קיג; רמ"א ומגן אברהם תנג, א. ויש שנהגו איסור בהנאה – ע' במזבא בתה"ד שם ובמנהגי מהרי"ל. ובלקט יושר בשם הר"ש שלום הצריך לבערם).

יש שכתבו שאף לפי מנהג בני אשכנז מותר לאפות מצות מקמח אורז על ידי שימור, שלא אסרו אלא מה שאסור במיני דגן (עפ"י חיי אדם קכו, א. וע' שו"ע הגר"ז תנג, ה שלא נהגו איסור אלא בענין שכז"ב במיני דגן באים לידי חימוץ). ויש מקלים אף בלא שימור אם בירר מקודם, שלא גזרו באופן זה שעושה מעשה המוכיח שידוע האיסור (עפ"י באר יצחק יא). ויש אוסרים [שלא יצא בו ידי חובת מצה] (עפ"י שואל ומשיב קמא ח"ב ק). ויש שכתב להתיר מצות מקטניות בערב פסח (ע' פמ"ג תמד בא"א ב).

ד. מוכח בגמרא שדגן שצמח בעציץ שאינו נקוב – כשר למצה (ערש"ש; חו"א כלאים יג, טז ועוד). יש שכתבו לברך 'בורא מיני מזונות' על מצה זו [ובמרור כגון זה – 'שהכל'] (עפ"י חיי אדם קנב ועוד). ובשם החזון-איש מובא לברך 'המוציא' [ובמרור – 'האדמה'] (ע' הליכות שדה גליון 88 עמ' 23).

דפים לה – לו

סו. מה דינם של הדברים דלהלן לענין איסור חמץ ולענין חובת אכילת מצה בפסח?

א. עיסה שנילושה ביין שמן ודבש.

ב. לחם שהמחהו וגמעו.

ג. טבל, דמאי, תרומה וחלה, מעשר שלא ניטלה תרומתו, מעשר שני והקדש שלא נפדו כהלכתם.